

Nr 57

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motion angående återställande av avlysta flottleder.

Motionen

I motionen 1972:568 av herrar Åkerfeldt (c) och Björk i Gävle (c) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär överväganden och förslag till ytterligare åtgärder för att främja återställandet av avlysta flottleder.

Remissyttrandena

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från vattenöverdomstolen, kammarkollegiet, skogsstyrelsen, fiskeristyrelsen, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, domänverket, länsstyrelserna i Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands och Jämtlands län, skogsindustriernas samarbetsutskott samt Sveriges skogsägareföreningars riksförbund. Se bilaga till detta betänkande.

Utskottet

Rationaliseringen inom skogsbruket sker bl. a. genom övergång från flottning av timmer till landtransport. Detta har medfört och medför nedläggning av både större och mindre flottleder. I motionen 1972:568 erinras om de ändringar i vattenlagen och lagen om flottning i allmän flottled som år 1969 gjordes i syfte att främja återställningsåtgärder i avlysta allmänna flottleder (prop. 1969:104, 3LU 1969:43, rskr 1969:302). Sådana åtgärder avser dels att förebygga skador för tredje man, dels att återställa flottled i sådant skick som kan godtas från naturvårds- och fiskerisynpunkt.

Enligt de sålunda ändrade lagarna gäller att länsstyrelsen får, om skäl föreligger, utse särskild förvaltare att överta avlyst flottleds tillhörigheter och att vidta erforderliga åtgärder med dessa. Bl. a. får förvaltaren besluta om återställningsåtgärder i flottleden inom ramen för de medel som erhålls vid försäljning av flottledens tillhörigheter eller eljest ställs till hans förfogande. Sådana medel kan vara vederbörande flottningsförenings överskottsmedel, vissa fiskeavgifter och regleringsmedel enligt vattenlagen, bidrag från berörda kommuner och industrier samt medel som arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) kan ställa till förfogande för beredskapsarbeten.

Enligt motionärerna har i vissa avlysta flottleder anordningar fått förfalla i brist på medel till återställningsåtgärder. Sådana åtgärder anges bli alltmer angelägna främst från naturvårdssynpunkt och för att undvika

olycksfall för människor och djur. Enligt motionen bör en samlad länsvis inventering göras av behövliga åtgärder. Vidare bör beräkning ske av kostnaderna för dessa åtgärder samt beräknas i vilken utsträckning medel saknas för genomförande av åtgärderna. Mot bakgrund härav bör övervägas att genom särskilda statsbidrag främja återställandet av avlysta flottleder.

Av remissyttrandena över motionen framgår att omfattande återställningsarbeten utförts resp. planerats såsom beredskapsarbeten. Enligt AMS har sådana arbeten under tiden 1968 -mars 1972 utförts för en totalkostnad av 30 milj. kr., varav staten svarat för 27 milj. kr. AMS har träffat överenskommelser med statens naturvårdsverk och fiskeristyrelsen om hur bl. a. inventering och planering av återställningsåtgärder i nedlagda flottleder skall utföras. Överenskommelsen innefattar dessutom riktlinjer för olika myndigheters samverkan i dessa frågor, bl. a. i form av samrådsgrupper inom länen. AMS, naturvårdsverket och domänverket avstyrker motionen med hänvisning till de åtgärder som redan vidtagits i form av beredskapsarbeten.

Av övriga remissinstanser räknar de fyra länsstyrelser som hörts med att återställningsarbetena i avlysta flottleder huvudsakligen skall kunna utföras med hjälp av tillgängliga medel, bl. a. AMS-medel. Länsstyrelsen i Kopparbergs län räknar dock med att ytterligare medel behövs för vissa maskinintensiva arbeten vilka hittills inte synes ha kommit till genomförande såsom beredskapsarbeten. Fiskeristyrelsen anser att en utredning främst bör ta sikte på att finansieringen av fiskutplanteringen i de restaurerade flottlederna säkerställs. Enligt Skogsindustriernas samarbetsutskott kan inte alltid kostnaderna för nu ifrågakommande åtgärder bestridas med statsbidrag för beredskapsarbeten. Framför allt uppstår enligt samarbetsutskottet svårigheter vid flottleder, som länge varit nedlagda.

Utskottet vill erinra om föredragande departementschefens uttalande i propositionen 1969: 104 att det inte var möjligt att förutse det verkliga medelsbehovet för återställningsåtgärder i avlysta flottleder förrän lagstiftningen på området varit i kraft en tid men att mycket dock talade för att de angelägnaste åtgärderna kunde bli vidtagna med hjälp av det föreslagna systemet. Departementschefen ansåg det därför inte nödvändigt att i sammanhanget ta upp frågan om tillskott genom allmänna medel i annan form än som statsbidrag till beredskapsarbeten, fiskeavgifter och regleringsmedel enligt vattenlagen samt kommunbidrag.

Såsom redovisats i det föregående bedrivs ett omfattande återställningsarbete i avlysta flottleder huvudsakligen i form av beredskapsarbeten. Det har likväl från flera håll framhållits att inte alla åtgärder av detta slag kan finansieras med AMS-medel eller andra tillgängliga medel. Med anledning av vad i ärendet framkommit och med hänsyn till den tid som förflutit sedan nyssnämnda lagändringar gjordes, ca tre år, anser utskottet skäl tala för att frågan, om ytterligare resurser behövs för att genomföra de åtgärder som förutsatts av 1969 års riksdag, nu görs till föremål för närmare överväganden. Det inventeringsmaterial som erfordras härför

finns, såsom framgår av bl. a. AMS:s remissyttrande, i stor utsträckning redan tillgängligt. Därest övervägandena leder därtill bör Kungl. Maj:t för riksdagen framlägga förslag till erforderliga åtgärder.

Utskottet hemställer

att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1972: 568.

Stockholm den 21 november 1972

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), fru Anér (fp)*, fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m)*, Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c)*, Berndtsson i Bokenäs (fp), fröken Anderson i Lerum (s)*, fru Theorin (s) och herr Leuchovius (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Yttranden över motionen 1972:568

Vattenöverdomstolen (24.4.1972)

Vattenöverdomstolen betonar att det är önskvärt att erforderliga återställningsåtgärder i avlysta flottleder verkligen vidtages.

Vattenöverdomstolen anför.

År 1969 antogs ändringar i vattenlagen (VL) och lagen om flottning i allmän flottled (FL) i syfte att främja återställningsåtgärder i avlysta flottleder. Med återställningsåtgärder avses alla slags åtgärder för att återställa avlysta flottleder i ett för naturvårds- och fiskeriintressen tillfredsställande skick och för att kvarvarande flottledsanordningar inte skall kunna orsaka skada eller olägenhet.

Enligt nämnda lagändringar skall ansvaret för att återställningsåtgärder kommer till stånd som regel åläggas en av länsstyrelsen utsedd förvaltare. Sådan skall, jämlikt 82a § FL, alltid utses vid flottledsavlysning. Vad gäller tidigare avlysta flottleder skall länsstyrelsen utse förvaltare om det påkallas av omständigheterna. Med sistnämnda uttryck avses att förvaltare skall förordnas när det finns behov därav.

I 82a § FL anges förvaltarens åligganden. Denne har att övertaga den avlysta flottledens tillhörigheter och vidtaga erforderliga åtgärder därmed samt att inom ramen för behållningen och de medel som eljest kan ställas till förvaltarens förfogande besluta om och låta utföra behövliga återställningsåtgärder.

Enligt 6:28 VL ges möjlighet att bortskaffa anläggning för avlyst flottled. Härtill erfordras tillstånd av vattendomsstol men om sannolika skäl föreligger att anläggning kan bortskaffas utan att allmänt eller enskilt intresse förnärmas, får bortskaffande ske utan tillstånd. Den som utan föregående vattendomsstolsprövning bortskaffar anläggning blir emellertid bevisningsskyldig för de före åtgärden rådande förhållandena i vattnet.

Under vissa i 6:28 VL närmare angivna förutsättningar kan vidare anläggning få övertagas med underhållsskyldighet.

Rätt att bortskaffa eller övertaga flottledsanläggning i avlyst flottled tillkommer även staten och kommun, som kan ha intresse härav från fiskevårds- och naturvårdssynpunkt.

Nu gällande lagregler är enligt vattenöverdomstolens bedömande ägnade att möjliggöra vidtagande av åtgärder för att tillfredsställande ordna förhållandena i avlysta flottleder. Behov av ytterligare lagstiftning i detta syfte anser vattenöverdomstolen därför icke föreligga.

Vattenöverdomstolen vill understryka att återställande av vattendragen och närliggande områden i hög grad tillgodoser ett allmänt naturvårdsintresse. Det torde därför ankomma på de myndigheter, som har att främja detta intresse, att följa förhållandena i avlysta flottleder samt att verka för att återställningsåtgärder vid behov blir vidtagna. I detta sammanhang må erinras om stadgandet i 2 § naturvårdslagen. I detta lagrum fastslås att naturvården är en såväl statlig som kommunala angelägenhet och att länsstyrelsen har att verka för naturvården i länet. Överinseendet över naturvården i riket ävilar enligt samma bestämmelse statens naturvårdsverk. Vad gäller fisket förtjänar Kungl. Maj:ts instruktion för fiskeristyrelsen och statens lokala fiskeriadministration (SFS 1967:286) beaktande.

Av avgörande betydelse för förvaltarens möjligheter att få till stånd återställningsåtgärder i avlysta flottleder är att medel finnes för ända-

målet. I förarbetena till 1969 års lagändringar anvisas vissa finansieringsmöjligheter. Departementschefen uttalade härom (prop. 1969:104 s. 41) att det icke var möjligt att förutse det verkliga medelsbehovet förrän lagstiftningen på området varit i kraft en tid men att mycket dock talade för att de angelägnaste återställningsåtgärderna kunde bli vidtagna med hjälp av det skisserade systemet. Han ansåg det därför inte nödvändigt att i sammanhanget ta upp frågan om tillskott genom allmänna medel i annan form än som statsbidrag till beredskapsarbeten.

I den mån de medel som står till förvaltarens förfogande visar sig otillräckliga för att nå ett önskvärt resultat bör det enligt vattenöverdomstolens mening ankomma på det allmänna att svara för kostnaderna. Härvid bör även andra allmänna medel än sådana som disponeras av arbetsmarknadsstyrelsen kunna tillskjutas i mån av behov.

Kammarkollegiet (28.4.1972)

Kammarkollegiet anför.

I fråga om omfattningen av utförda återställningsarbeten i nedlagda flottleder torde i första hand andra myndigheter än kammarkollegiet kunna lämna besked, närmast då länsstyrelserna. I den mån arbetena fordrar medgivande av vattendomstol delgives kollegiet ansökningshandlingarna i vattenmålen. Frekvensen av mål rörande återställningsåtgärder har ökat under de senaste åren. Företrädesvis har det gällt norrländska vattendrag. Sökande i målen är som regel vederbörande kommun, men även vederbörande skogsvårdsstyrelse eller länsstyrelse har förekommit som sökande. Kollegiet har antagit att arbetena mestadels utförts som beredskapsarbeten.

Problem av rättslig art kan uppkomma när det gäller återställningsåtgärder i vattendrag där flottningen faktiskt upphört men formellt avlysningsbeslut inte föreligger. I Mellansverige torde denna situation inte vara ovanlig. Flottningsanordningarna kan i sådana fall inte utan vidare betraktas som övergiven egendom. I den mån dylika förhållanden stått hindrande i vägen för åtgärder, varom kollegiet dock saknar närmare kännedom, bör naturligtvis hindret om möjligt undanröjas, exempelvis genom en ansökan av det allmänna, företrätt av vederbörande kommun, statligt regionalt organ eller kammarkollegiet, om avlysning av flottleden.

Motionärerna anser tiden nu vara mogen för en samlad inventering länsvis av behövliga återställningsåtgärder, beräkning av kostnaderna för dessa och överväganden av finansieringsfrågan. Kammarkollegiet delar denna uppfattning men förmodar samtidigt att naturvårdsenheterna vid länsstyrelserna, i vilkas planeringsverksamhet inventeringsarbeten av detta slag får anses ingå, redan uppmärksammat på spörsmålet, om inte annat så har det nu skett genom denna motion. Om detta är riktigt borde motionen inte f. n. behöva föranleda någon riksdagens åtgärd.

Skogsstyrelsen (27.4.1972)

Skogsstyrelsen anför efter att ha inhämtat yttranden från skogsvårdsstyrelserna i S, X, Z, AC och BD län följande.

Som närmare framgår av skogsvårdsstyrelsernas yttranden har redan en hel del utredningar inom området blivit utförda. Någon sammanställning av dessa har ännu inte blivit gjord men grovt sett har följande erfarenheter vunnits.

1. Återställningsåtgärderna består dels av viss städning för att bl. a.

förebygga skada, dels av konservering av vissa anordningar som kulturminnen, dels av vissa naturvårdande arbeten men framförallt av åtgärder för att förbättra förutsättningarna för sportfiske.

2. Trots en relativt omfattande verksamhet med beredskapsarbeten kan f. n. endast en bråkdel av arbetena beräknas vara utförda.

3. Särskilt de fiskevårdande arbetena är mycket dyrbara.

4. Arbetena är ur flera synpunkter mycket lämpliga som beredskapsarbeten. De är relativt enkla och lågmekaniserade, de kan avbrytas respektive återupptas med kort varsel och behovet av åtgärder är inte kopplat till annat kommersiellt näringsutövande och därför inte hårt tidsbundet som fallet kan vara vid vissa andra företag som nu utnyttjas som beredskapsarbeten.

Särskilt den sistnämnda erfarenheten finner skogsstyrelsen tänkvärd i detta sammanhang. Det kan starkt ifrågasättas om arbeten av detta slag inte bör reserveras för utjämning av korttidssvängningar i efterfrågan på arbetskraft. En justering, komplettering och sammanställning av nu föreliggande material till samlad utredning av det slag som motionärerna avser är emellertid värdefull även om någon ny stödform av ovanstående anledning inte skulle vara lämplig. Den samlade överblick som en sådan utredning ger skulle göra det möjligt att disponera och avväga resursinsatsen på ett effektivare sätt. Utredningen bör lägga särskild vikt vid att klarlägga ambitionsnivå för de statliga insatserna.

Skogsvårdsorganisationen är beredd att i mån av behov och resurser medverka till utredningen.

Fiskeristyrelsen (3.5.1972)

Fiskeristyrelsen finner det synnerligen angeläget, att finansieringen av fiskutplanteringen i de restaurerade flottlederna säkerställs och anser därför, att en utredning av det slag motionärerna förordat främst bör gälla denna fråga.

Styrelsen anför vidare.

Ett omfattande arbete har redan nedlagts på att restaurera avlysta eller nedlagda flottleder med arbetsmarknadsverket som verkställande och fiskeristyrelsen samt statens lokala fiskeristyring som planerande och utvärderande organ. I flertalet fall torde återställningsåtgärderna ha utförts som beredskapsarbeten. I exempelvis Norrbottens län har beredskapsarbetena följande ekonomiska omfattning.

Redan utförda arbeten (per 1971-11-25)	2 163 500 kr
Pågående arbeten (beslut och vattendom föreligger)	4 441 800 kr
Startklara projekt (beslut väntas under 1972)	2 920 000 kr
Fältprojekterade men ännu ej sammanställda projekt	2 000 000—2 500 000 kr

Praktiskt taget samtliga projekt är i större eller mindre omfattning betydelsefulla ur fiskevårdssynpunkt. Sedan nyligen överenskommelse träffats mellan arbetsmarknadsstyrelsen och fiskeristyrelsen om att fiskeristyrelsen som fackmyndighet skall svara för sådana beredskapsarbeten, som får fiskebefrämjande effekt, räknar fiskeristyrelsen med att återställningsarbetena i de nedlagda flottlederna kommer att kunna ytterligare intensifieras.

Ur fiskevårdssynpunkt är det angeläget, att de restaurerade flottlederna får värdefulla fiskbestånd. För detta ändamål saknas emellertid tillräckliga medel. Enskilda fiskerättsägares vilja och förmåga att ekonomiskt engagera sig i fiskevårdsarbeten i vatten, där fisken har fri gång, är

begränsad, och inte heller kommunerna har visat större intresse för denna fråga.

Statens naturvårdsverk (25.4.1972)

Naturvårdsverket anser f. n. inte ytterligare åtgärder vara påkallade. Verket anför.

Sedan 1968 har genom länsstyrelsernas försorg bedrivits länsvisa inventeringar av landskapsvårdande åtgärder och andra arbeten av naturvårdskaraktär som är lämpade att utföras som beredskapsarbeten. Härvid har bl. a. uppmärksamats behovet av åtgärder i avlysta flottleder såsom rensning och uppstädning, rivning av flottledsanordningar samt anläggning av grunddammar, spärrar och broar.

Statens naturvårdsverk är centralt remissorgan åt arbetsmarknadsstyrelsen i ärenden rörande bl. a. landskapsvård och svarar även för den översiktliga planeringen av sådana arbeten. Då arbetena omfattar fiskevårdande åtgärder sker samråd med fiskeristyrelsen. Såvitt verket har bekant har endast i något enstaka fall en framställning om att som beredskapsarbete få återställa flottleder vägrats.

Arbetsmarknadsstyrelsen (25.4.1972)

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att åtgärder vidtagits från berörda myndigheters sida som tillgodoser motionens syfte. Styrelsen hänvisar därvid till följande.

Motionärerna anser att statens åtgärder för att återställningsarbeten i nedlagda flottleder skall komma till stånd bör manifesteras i en länsvis genomförd inventering av behövliga åtgärder, beräkning av kostnaderna för dessa osv. Under framförallt senare delen av 1960-talet har arbetsmarknadsstyrelsen genom beredskapsarbeten i betydande utsträckning medverkat vid upprensning och återställande av nedlagda flottleder. Styrelsen finner därför anledning lämna en kort redogörelse för de åtgärder på detta område, som styrelsen i samverkan med andra berörda myndigheter föranställt.

I bifogade tabell belyses omfattning av och nedlagda kostnader för beredskapsarbeten efter avlysta flottleder under tiden 1968 -- mars månad 1972. Härav framgår att arbeten utförts under denna period för en totalkostnad av drygt 30 miljoner kronor, varvid statens kostnader uppgått till 27 miljoner kronor.

Den 24 november 1969 träffade Statens naturvårdsverk och arbetsmarknadsstyrelsen överenskommelse om utförande av naturvårdsarbeten m. m. som beredskapsarbete. Överenskommelsen innehöll föreskrifter om inventering och planering av dylika arbeten bl. a. i vattenvårdande syfte. Arbeten med upprensning och återställande av flottleder har icke särskilt angivits i dessa föreskrifter. I praktiken har emellertid även flottleder blivit föremål för åtgärder i samverkan mellan arbetsmarknadsverket, naturvårdsverket, fiskeristyrelsen samt läns- och kommunala organ. Här nämnda anvisningar är f. n. föremål för omarbetning och kommer att omtryckas inom kort.

En liknande överenskommelse har utarbetats i samverkan mellan fiskeristyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, och föreligger nu i färdigt skick. Överenskommelsen omfattar åtgärder i nedlagda flottleder, åtgärder beträffande anläggande av fiskvägar och övriga åtgärder i sjöar, vattendrag och kustvatten. Förutom regler för olika myndigheters

· samverkan · inom länen skall samrådsgrupper tillsättas med representanter för olika berörda myndigheter · lämnas bl. a. anvisningar om såväl översiktlig planläggning som detaljplanering för fiskevårdande åtgärder. Beträffande arbeten i flottled sägs att dessa lämpligen bör planeras i en omgång utan uppdelning i översiktlig planläggning och detaljplanering och att de skall omfatta hel flottled eller del därav oberoende av vem som äger vattenområdet och stränderna.

Vad avser restaurering av nedlagda flottleder bör projektering ske såväl beträffande redan avlysta eller faktiskt nedlagda flottleder som för flottleder, vilka kan komma att avlysas inom en snar framtid. Oberoende av vem som äger vattenområdet eller stränderna bör kommun, förvaltare av avlyst flottled eller annan därtill lämplig, stå som huvudman för dylika projekt.

I överenskommelsen mellan verkan anges syftet med restaureringsåtgärderna och lämnas närmare anvisningar av administrativ natur om verksamheten och hur den skall bedrivas. Medel för inventering och översiktlig planläggning ställs till fackmyndigheternas förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen. Kostnaden påföres arbetsobjekten när dessa kommer till utförande. Syftet med här angivna samordning av berörda myndigheters insatser vad beträffar bl. a. restaurering av nedlagda och avlysta flottleder är i princip detsamma som framförs i motion nr 568. Genom centrala och regionala myndigheters samverkan i de förut omnämnda samrådsgrupperna kan i berörda län inventering och planering av behövliga arbeten i bl. a. flottleder genomföras och underställas vederbörande centrala tillsynsmyndigheter för godkännande. Eftersom samtliga inblandade intressen redan från början varit inkopplade kan ett omständligt remissförfarande beträffande enskilda arbetsobjekt undvikas och den produkt som samrådsgrupperna arbetat fram underställas berörda fackmyndigheter för beslut.

För styrelsens vidkommande bedöms beskrivna handläggning av hithörande ärenden komma att i hög grad underlätta verksamheten med beredskapsarbeten i syfte att iordningställa nedlagda och avlysta flottleder. Inte minst den omständigheten att en "Objektkatalog" tillskupas, varur styrelsen och länsarbetsnämnderna med hänsyn till skiftande förhållanden och behov kan välja lämpliga arbetsobjekt utan föregående remissförfarande i vart enskilt fall, bör öka arbetsmarknadsverkets möjligheter att smidigt och snabbt sätta in åtgärder för att i den utsträckning arbetsmarknadsläget kräver igångsätta ifrågakvarande arbeten.

Med stöd av 82 paragrafen lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled har Kungl. Maj:t den 24 juni 1969 utfärdat kungörelse om förvaltare vid avlyst flottled (SFS nr 399:1969) vari föreskrivs att "medel som står till förvaltares förfogande skall insättas i bank med ränta om de ej behöver tagas i anspråk genast". I kungörelsen stadgas vidare att förvaltare för varje kalenderår dels skall avge skriftlig redogörelse till berörd länsstyrelse om avveckling av flottled, dels avlämna ekonomisk redovisning.

Enligt styrelsens erfarenheter händer i regel att flottningsförening upphör utan att tillräckliga medel för flottleds uppreprensning och återställande avsatts och ställts till förvaltares förfogande. Följden härav blir att staten vid beredskapsarbeten i flottled får stå för kostnaderna med upp till 100 %. Styrelsen vill därför starkt understryka angelägenheten av att flottningsförening åläggs att om möjligt avsätta tillräckliga medel för detta ändamål innan beslut om nedläggning av flottled fattas och flottningsföreningsverksamhet upphör.

Beslutade totala kostnader och statsbidrag för beredskapsarbeten efter nedlagda flottleder under tiden 1968 – mars 1972 (i tusent. kr)

Län	1968		1969		År		1971		1972 (t. o. m. mars)	
	Kost	Bidr	Kost	Bidr	1970		Kost	Bidr	Kost	Bidr
C							285	285		
S					500	500				
W					1 500	1 500	2 775	2 775		
X	572	522	633	570	514	514	380	380	700	700
Y	823	723	501	397	2 005	1 364	2 111	1 817		
Z	1 322	1 260	2 045	2 017	1 390	1 355	3 520	3 289	1 221	1 109
BD	366	176	402	183	1 892	1 570	3 735	3 072	862	862
Summa	3 083	2 681	3 581	3 167	7 861	6 863	12 800	11 618	2 783	2 671

Sammanlagda totala kostnader

År	Kronor
1968	3 083
1969	3 581
1970	7 861
1971	12 806
1972	2 783
Summa kronor	30 114

Sammanlagt beviljat statsbidrag

År	Kronor
1968	2 681
1969	3 167
1970	6 863
1971	11 618
1972	2 671 (t. o. m. mars)
	27 000

Domänverket (27.4.1972)

Domänverket avstyrker bifall till motionen och anför.

Riksdagens jordbruksutskott har den 28 mars 1972 hemställt om domänverkets yttrande över motion 1972:568 om återställande av avlysta flottleder.

Motionärerna hemställer "att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär överväganden och förslag till ytterligare åtgärder för att främja återställandet av avlysta flottleder".

Enligt domänverkets uppfattning är de återställningsarbeten, som kan komma i fråga, i mycket stor utsträckning lämpade att utföras som beredskapsarbeten såväl med hänsyn till arbetenas art som till objektens belägenhet. Ett bevis härför är bl. a. de insatser som arbetsmarknadsmyndigheterna under de senaste åren gjort inom detta område.

Den översiktliga planering som kan erfordras för att skapa en "bank" av lämpliga objekt och för att verkställa nödvändiga prioriteringar – bl. a. med hänsyn till arbetsmarknadsmyndigheternas önskemål – bör enligt domänverkets mening sammanhållas av fiskeristyrelsen. Den egentliga planeringen bör ske på länsnivå.

Enligt vad verket har sig bekant pågår mellan arbetsmarknadsstyrelsen och fiskeristyrelsen vissa överläggningar i dessa frågor i avsikt att träffa en överenskommelse om formerna för planering, finansiering och utförande.

Motsvarande överläggningar torde pågå mellan arbetsmarknadsstyrelsen och naturvårdsverket.

Enligt verkets uppfattning bör resultatet av den ökade verksamheten inom det aktuella området, som kan bli en följd av pågående överläggningar, avvaktas innan ytterligare åtgärder överväges.

Länsstyrelsen i Värmlands län (9.5.1972)

Länsstyrelsen anför.

Länsstyrelsen har tidigare beretts tillfälle att yttra sig över en promemoria från justitiedepartementet (stencil Ju 1968:14) angående återställningsåtgärder i avlyst flottled m. m. Därvid betonade länsstyrelsen det nödvändiga i att, innan frågan om avlysning tas upp, det klarläggs vilka kostnader återställningsarbetet kan väntas dra. Dessa kostnader måste vägas mot de värden, som skapas från naturvårds- och andra synpunkter genom återställningen.

Arbetsmarknadsstyrelsen anslag hösten 1967 medel till en utredning om iordningsställande av nedlagda flottleder i Värmlands län. En utredningsgrupp bildades med representanter från länsarbetsnämnden, lanthushushållnämnden och skogsvårdsstyrelsen jämte en flottningsexpert. I syfte att vinna erfarenheter valde gruppen ett mindre undersökningsområde, Mangslidälven och Öjån. Utredningens rapport förelåg i januari 1969. De åtgärder som föreslogs var dels av fiskevårdande, dels av landskapsvårdande karaktär.

Länsstyrelsen sökte och erhöll tillstånd att utföra arbetet som beredskapsarbete. I avvaktan på det mycket omständliga förfarandet i vattendomstolen har arbetena ännu ej kunnat påbörjas.

Vidare har fiskerkonsulenten utfört en inventering av behovet av fiskevårdsåtgärder i länets nedlagda flottleder (april 1970). Härigenom har en del av det underlag som behövs för en angelägenhetsgradering tagits fram.

Slutligen ingår i länsstyrelsens landskapsvårdsplaner förslag till återställningsåtgärder för vissa flottleder.

Länsstyrelsen vill understryka den betydelse de avlysta flottlederna kan få för den sociala naturvården och då särskilt fritidsfisket. Fiskevårdsåtgärder vid återställandet av avlysta flottleder är därför angelägna. Till de rent fiskevårdande åtgärderna kommer sådana som underlättar fiskets bedrivande t. ex. iordningsställande av fiskestigar och viss röjning. Dessa insatser bedöms kunna genomföras i samband med andra landskapsvårdande åtgärder.

De åtgärder som sätts in i en avlyst flottled bör inte alltid syfta till att återställa vattendraget i ett ursprungligt skick. Många anordningar framförallt dammar har existerat under lång tid och har givit upphov till en landskapsbild som inte upplevs som "onaturlig" av de kringboende. I detta sammanhang kan nämnas att ett säkerställande av underhållet av regleringsdammarna i flera av länets sjöar sannolikt blir en viktig framtida uppgift för landskaps- och vattenvård.

Vissa flottleder bör kunna utnyttjas som kanotleder. I första hand kan därvid sådana vattendrag komma ifråga som förbinder olika sjösystem. För att möjliggöra ett dylikt användningssätt, behöver vissa arbeten av typen uppröjning och städning, reparation av dammar, utmärkning av leder, utföras.

Som framgår av vad som ovan sagts är återställningsarbetena väl lämpade som beredskapsarbeten. Med hänsyn till att behovet av sådana i Värmlands län kommer att vara mycket stort under en överblickbar framtid räknar länsstyrelsen med att få restaureringsarbetena utförda som beredskapsarbeten.

Erfarenheterna från Värmlands län visar att flottledernas tillgångar är av mycket begränsad storlek. På sikt är det därför nödvändigt att

återställning eller andra lämpliga åtgärder tas in i de långsiktiga planerna för landskapsvårdande arbeten. I avvaktan på en långsiktigare planering bör åtgärder redan nu kunna sättas som beredskapsarbeten om de bedöms vara angelägna ur naturvårdssynpunkt.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län (2.5.1972)

Länsstyrelsen, som infortrat yttranden¹ från de av länsstyrelsen jämlikt 82 a § lagen 19.6.1919 om flottning i allmän flottled förordnade förvaltarna, tillstyrker motionens syfte. Enligt länsstyrelsens mening föreligger stort behov av att bidrag av statsmedel jämväl i fortsättningen kontinuerligt ställs till förfogande för att återställningsarbetena skall kunna genomföras.

Återställningsarbetena bör emellertid enligt länsstyrelsens mening såvitt avser Kopparbergs län få fullföljas på sätt nu sker genom den organisation som tillkommit för ändamålet. Medel härför bör jämväl i fortsättningen lämnas genom arbetsmarknadsstyrelsen och utgå även om arbetsmarknadsrådet skulle förbättras. Det bör ges möjlighet att låta bidraget omfatta även kostnader för förvaltarnas allmänna planering och för vissa "maskinintensiva" arbeten.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län (2.5.1972)

Länsstyrelsen anför.

I Medelpad har beträffande dess två stora älvar, Indalsälven och Ljungan, avlysning skett genom beslut av Kungl. Maj:t. Där har även förvaltare utsetts. I länet i övrigt har det flerstädes framkommit betydande svårigheter att avlysa nedlagda flottleder, då pengar efter flottningens nedläggande helt saknats.

Utan tvekan torde statsbidragen till beredskapsarbeten ha varit det bästa hjälpmedlet och den förnämsta drivkraften för att få igång återställningsarbeten. Men det torde otvivelaktigt även finnas många återställningsåtgärder kvar, som av olika anledningar ej kunnat genomföras. Exempelvis kan intresset för åtgärdernas vidtagande vara olika i olika kommuner, beroende på behovet av sysselsättningsskapande åtgärder. Åtgärder, som skulle behövas, kan vidare vara så omfattande, att för deras genomförande skulle det fordras domar av vattendomstol. Sådant förfarande medhinner ej, när sysselsättningsobjekt behöver tas fram med relativt kort varsel. Eller också ryggas man för det betydande merarbete, som ett domstolsförfarande medför. En annan svårighet i planeringen för sysselsättningsskapande åtgärder kan även ligga däri, att anspråken på åtgärder, exempelvis från fiskets intressenter, från naturvården eller från antikvariskt håll ofta går betydligt längre än till att avse enbart återställningsåtgärder. Med hänsyn till tillgängliga medel blir det då ofta fråga om en prioritering, som kan vara nog så svårbedömd, vartill kommer att det i praktiken många gånger blir arbetenas svårighetsgrad som kan avgöra turordningen. Här kan vidare anmärkas, att det hittills här i länet endast varit ett fåtal kommuner, som bidragit till de avsedda återställningsåtgärderna. Detta har skett genom den s. k. intressentandelen i en del AMS-arbeten. Från andra håll än stat och kommun har

¹ Här ej bifogade.

medel tillskjutits endast i obetydlig omfattning, dock med undantag för Indalsälven och Ljungan, vilka beträffande resurserna företer ett bättre läge än nedlagda flottleder i övrigt i länet. Här finns behållna flottledstillgångar för vissa insatser även ifråga om återställning. Huvuddelen av utförda arbeten har emellertid även i dessa båda älvar fallit på beredskapsmedel.

För att få närmare kännedom om återstående behövliga åtgärder skulle det erfordras en länsinventering. En sådan inventering bör emellertid göras schematisk för att ej kosta för mycket. På fiskets område har redan en ingående inventering företagits. -- Vad så beträffar kostnaderna i länet för återstående åtgärder i hittills nedlagda flottleder kan dessa måhända beräknas till ca 25 miljoner kronor vid ett grovt överslag. Därvid har valts en nivå, som innebär både en möjlig återställning och en viss förbättring ur naturvårdssynpunkt.

Länsstyrelsen anser sig sålunda kunna tillstyrka, att enligt motionen en undersökning göres om behovet och omfattningen av kvarvarande återställningsåtgärder samt om bestridandet av uppkommande kostnader härför. -- En sådan undersökning är otvivelaktigt av stort värde för att höja beredskapen mot arbetslöshet, då här avsedda arbeten är lätta att ta till som sysselsättningsobjekt. Av detta skäl skulle flottledsarbetena kunna stödjas med de betydande statliga medelsinsatser, som det här kan röra sig om, oavsett att vissa andra landskapsvårdande åtgärder kunde bedömas som mer prioritetsberättigade vid en strikt bedömning enbart på naturvårdssynpunkt.

Länsstyrelsen i Jämtlands län (27.4.1972)

Länsstyrelsen anför.

I Jämtlands län upprättas för närvarande genom särskilda av länsstyrelsen tillsatta arbetsgrupper en plan över vilka åtgärder, som med hänsyn *dels* till de ekonomiska resurserna *och dels* till främst fisket och naturvärden bör vidtagas i de olika avlysta flottlederna. Detta gäller Indalsälven och Gimån med biflöden samt Ljungan med biflöden. För de avlysta flottlederna i Ljusnan med biflöden har tidigare särskilda planer upprättats av respektive flottledsförvaltning.

Inventeringsarbetet beträffande de avlysta flottlederna i Indalsälven, Gimån och Ljungan med biflöden kommer med stor sannolikhet att bli klart före 1972 års utgång.

Redan nu kan emellertid konstateras, att kostnaderna för behövliga åtgärder i de avlysta flottlederna kan komma att bli högre än vad man tidigare förutsatt. En åtminstone tills vidare oviss faktor i detta sammanhang är vilka åtgärder, som erfordras i avlysta flottleder för att tillgodose skäligen krav från fiskeintresset. Här står åsikt mot åsikt; somliga hävdar, att vidlyftiga arbeten erfordras, medan andra lika bestämt påstår, att det för fiskets del egentligen inte är nödvändigt med några andra åtgärder än att vandringshinder avlägsnas.

Det är givet, att möjligheterna att snabbt kunna genomföra avvecklingen och återställningen av de avlysta flottlederna nära sammanhänger med tillgången på ekonomiska medel. För det arbete, som hittills bedrivits och som pågår, disponeras i huvudsak medel från flottledsförvaltarna och arbetsmarknadsstyrelsen. Men även vissa kommuner har anslagit pengar för att återställa vissa delar av avlysta flottleder.

Enligt den verksamhetsredovisning, som länsstyrelsen nyligen erhållit från förvaltarna i Indalsälvens och Ljungans avlysta flottleder, förefaller det visserligen tvivelaktigt om disponibla medel räcker för en avveckling

och återställning i önskvärd takt. I och för sig vore det därför måhända värdefullt, om förutsättningar skapades för att genom särskilda statsbidrag göra det möjligt att snabbt återställa de avlysta flottlederna. Det är emellertid av flera skäl svårt att ens tillnärmelsevis kunna beräkna storleken av sådana särskilda statsbidrag. Detta gäller åtminstone Jämtlands län. Huvudskälet härför är att tillgången på medel från arbetsmarknadsstyrelsen självfallet är beroende av sysselsättningssituationen i de berörda områdena. Denna kan självfallet även i Jämtlands län växla från tid till annan, även om sannolika skäl talar för att läget på arbetsmarknaden i länet under den tid, som återstår för att de avlysta flottlederna skall hinna avvecklas och återställas, inte kommer att ändras så radikalt att statsbidrag för att utföra åtgärderna som beredskapsarbete inte skulle erfordras. Länsstyrelsen vill erinra om att arbetsmarknadsstyrelsen i betydande omfattning medverkat till att arbetet med att återställa de avlysta flottlederna kunnat bedrivas så pass framgångsrikt som skett. För budgetåret 1971/72 har sålunda beviljats bidrag från arbetsmarknadsstyrelsen för här avsedda arbeten i länet med 3,5 miljoner kronor.

Länsstyrelsen har givetvis intet att erinra mot att alla rimliga åtgärder vidtages "för att främja återställandet av avlysta flottleder". Länsstyrelsen måste emellertid konstatera, att det åtminstone för Jämtlands läns del för närvarande inte torde vara möjligt att förfara annorledes än som sker.

Skogsindustriernas samarbetsutskott (15.5.1972)

Utskottet anför.

I motionen framhålles att behovet av åtgärder i tidigare avlysta flottleder visat sig överskrida vad som vid 1969 års beslut ansågs föreligga. Vidare anføres att kostnaderna är stora och inte alltid kan betryddas med statsbidrag för beredskapsarbeten, bl. a. med hänsyn till ändamålet med dessa medel. Här avses troligen t. ex. utredningsverksamhet och domstolsprövning. Motionärerna torde med dessa senare påpekanden avse att medel ej heller alltid finns tillgängliga för inventering och planering inom en befintlig flottnings- eller flottledsavvecklingsorganisation.

Enligt utskottets uppfattning äger motionärernas synpunkter sin giltighet i flera fall beträffande under senare år nedlagda och avlysta flottleder. Speciellt gäller detta sådana sedan länge nedlagda, ofta mindre, flottleder, där någon ansvarig organisation ej längre existerar. Men problem kan uppstå även i andra fall, t. ex. då det visar sig att ekonomiska åtaganden gentemot personalen och i övrigt i en flottningsförening, som skall avvecklas, är så stora att man ej kan räkna med kvarstående tillgångar för återställningsåtgärder av någon betydelse.

Ifrågavarande verksamhet är mycket lämpliga och relativt billiga beredskapsarbeten. Huvuddelen av insatserna har också under senare år skett med bidrag från AMS. Alla slag av kostnader kan emellertid – som motionärerna också anför – ej bestridas med sådana medel; tillgången på sikt kan ej heller överblickas.

Vi kan därför tillstyrka att en sammanställning nu sker av hittills uppnådda erfarenheter, vilken kan ligga till grund för överväganden rörande ytterligare åtgärder i syfte att återställa ifrågavarande vattendrag. – Det skall emellertid understrykas att förhållandena kring dessa avvecklingar har varierat, och varierar, i betydande grad, varför det är viktigt att eventuella utredningar redan från början tar full hänsyn till – och utnyttjar – de lokala förutsättningarna. Vi skall i det följande något utveckla denna synpunkt.

Under tiden 1968–72 har flottningen upphört och flottlederna avlysts

i ett flertal huvudflottleder och en förvaltarorganisation tillskapats för avveckling och återställningsåtgärder i överensstämmande med föreskrifterna i 1969 års lagstiftning. Beroende på de olika flottningsföreningarnas organisation vid avlysningstillfället – bl. a. personalens ålder och kvalifikationer samt art och beskaffenhet hos flottledstillgångarna – har avvecklingsorganen fått olika utformning och arbetssätt. I en del fall har den gamla flottningsorganisationen till stor del kunnat bibehållas och flottledsarbetena bedrivs i egen regi med AMS' stöd. I andra fall har flottningsorganisationen fått avvecklas och flottledsorganet begränsas till en inventerande och planerande organisation varvid återställningsarbetena med flottledsorganets stöd fått bedrivs såsom beredskapsarbeten i AMS' eller kommunal regi.

Det sistnämnda är t. ex. fallet i Ljungans och Indalsälvens flottledsförvaltning som – förutom avvecklingsarbetet i vad avser personal och materiella tillgångar – anpassat sin organisation till behovet av inventering, planering och projektering av åtgärder samt biträde till arbetsledningen vid arbeten utförda av AMS eller kommuner. För arbeten utförda av AMS står flottledsorganet tillika som huvudman. Inventering och planering sker i kontakt och samverkan med länsstyrelsernas planeringssektioner och lantbruksnämndernas fiskerikonsulenter. Med hänsyn till åtgärdernas skiftande art och karaktär söker man dessutom från flottledsförvaltningens sida i princip upprätthålla kontakt med fiskeristyrelsen, vederbörande fiskeriintendent och naturvårdsverket. Bidrag har i viss utsträckning lämnats av flottledsförvaltningen till läckande av länsstyrelsernas och lantbruksnämndernas inventeringskostnader. I samförstånd med länsstyrelserna i Y och Z län sker inventeringen i samtliga f. d. flottleder inom Ljungans och Indalsälvens flodområden, oavsett om de administrerats tillhopa med huvudflottlederna och avlysts samtidigt med dessa eller ej. Avsikten är också att samtliga inventerade flottleder skall åtgärdas under flottledsförvaltningens ledning. Inklusive de för budgetåret 1971/72 beviljade anslagen för breds-kapsarbeten i flottlederna har under tiden 1968–72 åtgärder vidtagits för ca 13,5 mkr. Inventeringen som omfattar ca 250 olika vattendrag av större och mindre storleksordning beräknas i sina huvuddrag kunna slutföras under år 1972. Resterande åtgärder i flottlederna kan bedömas vara av arbetsmässigt samma omfattning som de hittills utförda.

Det måste vara en utomordentlig fördel för inventering och planering om denna kan ske under ledning av personal med lokalkännedom och med erfarenhet av byggande i vatten, av effekterna i vattendragen av skilda åtgärder samt, inte minst, vattenförling och isgång. Det är också önskvärt att den person eller den organisation som utför inventering och projektering också blir ansvarig för åtgärderna. I den utsträckning det fortfarande är möjligt att bygga på en befintlig flottnings- eller flottledsorganisation bör inventeringen respektive projekteringen därför icke överföras till länsstyrelsen. Att arbetet måste ske i nära kontakt med denna är dock givet, icke minst med hänsyn till länsstyrelsernas funktion som regionalt samordnande organ. Vi erinrar här om vad som nämndes i det ovan anförda exemplet från Ljungan-Indalsälven. Det skall även beaktas att flottledssystemen ofta berör två eller flera län samt att ambitionsnivå och utformning bör vara enhetlig inom flottledssystemet oavsett länsgränserna.

Utskottet har hittills ansett att erfarenheterna varit för begränsade av alla de skiftande problem som här uppstår för att man skulle kunna ta ställning till sådana frågor som behov av lagändringar, anvisningar beträffande gränsdragning mellan återställande av flottleder och andra

naturvårds- och fiskebefrämjande åtgärder, normer för omfattningen av sådana åtgärder m. fl.

Tiden kan nu vara mogen att med anpassning till de lokala förutsättningarna göra en samlad översyn av uppnådda erfarenheter och låta denna ligga till grund för fortsatta centrala och regionala överväganden.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund (SSR) (28.4.1972)

SSR anför.

Efter en översiktlig sammanfattning av förhållandena efter 1969 års ändring i vattenlagen (VL) och i lagen om flottning i allmän flottled (FL) föreslår motionärerna en länsvis inventering och kostnadsberäkning av behövliga åtgärder. Mot bakgrund av detta bör enligt motionärernas mening övervägas att genom särskilda statsbidrag underlätta de intentioner som låg bakom 1969 års lagändringar.

Motionärernas intentioner är riktiga och bör så lång det är möjligt fullföljas. Vi vill också tillfoga några synpunkter som kan vara av värde i sammanhanget.

Det är en väsentlig skillnad att utföra åtgärdsinventering och återställande arbeten i en flottled som skall läggas ned, men där flottningsorganisationen ännu fungerar, jämfört med en redan avlyst flottled, där organisationen är borta. I det senare fallet måste utomstående, sakkunniga personer anlitas. I det förra fallet kan naturligen en sådan inventering utföras väsentligt enklare. Organisationens om medel finns bibehållas i erforderlig omfattning för återställningsarbetena. Exempel på en fungerande organisation, som efter flottningens nedläggande kopplats över på återställningsarbeten, kan hämtas från Dalälven.

SSR finner motionärernas förslag till länsvisa inventeringar över behövliga åtgärder motiverat. Det bör dock observeras att i flottleder, där delar redan nedlagts eller är nedläggningshotade, men där flottningsorganisationen ännu fungerar, inventeringen inte bör vara grundförutsättning för ett påbörjande av återställningsarbetet. Erforderliga åtgärder bör alltid genomföras så snabbt som möjligt och i framtida nedläggningsfall påbörjas i anslutning till flottningens upphörande. Lednings- och kameral personal finns då kvar, liksom arbetsledare och behövlig materiel (båtar etc).

Sammanfattningsvis vill vi framhålla

att behövliga inventeringar inte tillåts fördröja återställningsarbetenas påbörjande i sådana fall där en flottningsorganisation alltså finns

att flottledens tillgångar i första hand skall garantera täckning för kvarvarande skulder och förbindelser (pensioner, avgångsvederlag), varför dessa medel i allmänhet inte kan förväntas motsvara även återställningskostnaderna och

att därför medel från det allmänna bör tillföras, exempelvis som garanterade bidrag till återställningsåtgärder som utförs såsom beredskapsarbeten.

